

Ministerul Educației

Manual
pentru clasa
a VI-a

Dumitrița Stoica (coordonator)
Ramona Jitaru • Natașa-Delia Maier
Laura Neacșu • Viorica Oleinic
Alina Petri • Ioana Trempe

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CORINT
LOGISTIC

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu
Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Ghid de utilizare a manualului

Dragul nostru elev,

Ne-am propus să scriem un manual care să te bucure, un prilej de călătorie pentru un an întreg prin tărâmurile de literatură, cultură și comunicare, un ghid serios și un tovarăș prietenos de studiu, din care să înțelegi că e important și plăcut ceea ce înveți.

Citind, scriind, ascultând, vorbind, reflectând, împrietenindu-te cu alții, fiind curios, înțelegând, îți creezi punți între școală și viață, descoperi un rost al demersurilor tale, te bucuri să observi că devii nu doar mai performant, ci și mai bun, mai empatic, mai deschis către lume.

Ne dorim să îți asumi cu bucurie aventura cunoașterii care te va purta prin șase tărâmurii-subiect de reflecție: *Rostul poveștilor*, *Fetele jocului*, *Ferestre către lume*, *Chipuri*, *Măști și învățăminte*; *Lumi de acuarelă*; *Călător printre lumi*. Vom fi alături de tine pe tot parcursul învățării, îmbrățișându-te cu povești, cu provocări, jocuri și proiecte.

Cu drag, autoarele

Structura unității de învățare

Lectură ● texte de bază, literare și nonliterare, texte secundare diverse, din scriitorii români sau străini

Redactare ● strategii, convenții și etape de redactare a diferitelor tipuri de texte

Interculturalitate ● întâlniri pasionante cu diversitatea culturală, cu valorile românești sau cu valori universale

Limbă română ● noțiuni de limbă, aspecte ținând de normă și de abatere, ca tu să te exprimi și să scrii corect

Comunicare orală ● momente de interacțiune, strategii de ascultare activă și de producere a textelor orale

Recapitulare ● trecerea în revistă a achizițiilor dobândite în unitatea de învățare și utilizarea lor în contexte noi

Evaluare ● teste la final de unitate, dar și metode complementare (proiect, portofoliu, autoevaluare)

Structura lecției în șase pași

PREGĂTEȘTE-TE – Secvența de început, care valorifică diverse cunoștințe pe care se pot construi noile achiziții. În același timp, caută să stimuleze interesul față de tema abordată.

EXPLOREAZĂ – Rubrică dedicată învățării prin descoperire, vizând înțelegerea și discutarea textelor, familiarizarea cu tema.

REȚINE – Rubrică dedicată teoretizării, în care se vor fixa noțiunile esențiale sau în care se vor sintetiza ideile descoperite prin exercițiile din rubrica EXPLOREAZĂ. (Atunci când se actualizează cunoștințe din clasa a V-a, această etichetă va deveni **AMINTEȘTE-ȚI!**)

APLICĂ – Rubrică destinată exersării și transferului noilor cunoștințe în contexte variate.

INTERPRETEAZĂ – Secvență prin care, în lecțiile din domeniul lecturii, veți reflecta asupra semnificațiilor textului.

MERGI MAI DEPARTE – Secvență care oferă deschiderile necesare dinspre lecție spre realitate ori generează abordări interdisciplinare, creative, conexiuni cu propria experiență.

Confort vizual

O paletă cromatică și antete colorate diferit pentru fiecare domeniu de învățare, pentru un plus de eficiență la răsfoire și navigare:

Limbă română

Lectură

Redactare

Interculturalitate

Comunicare orală

Recapitulare • Evaluare

Magicienii de serviciu

Indicatoarele nivelului de dificultate a exercițiilor

Apar în cazul exercițiilor care au două trepte de dificultate pentru a-ți semnala nivelul mediu, uzual de lucru

Apar alături de exercițiile sau de sarcinile de lucru reprezentând un nivel mai ridicat de dificultate, respectiv o provocare în parcursul de învățare

Semnalizările pentru activitățile multimedia interactive de învățare din manual (AMII)

AMII statice (diapozitive, imagini, hărți, infografice etc.)

AMII animate (înregistrări audiovideo, clipuri și filmulețe didactice)

AMII interactive (jocuri didactice, exerciții interactive și aplicații pe care le vei rezolva. Ai nevoie de ecran interactiv (telefon inteligent sau tabletă) sau de tablă interactivă, respectiv calculator cu mouse și tastatură

O pagină ce deschide fiecare unitate, un ghid prietenos pentru tine

Lectură • Textul narativ literar în proză. Momentele subiectului. Dialogul în textul literar
Redactare • Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă
Interculturalitate • Obiceiuri și tradiții românești și ale altor comunități etnice
Limbă română • Verbul
Comunicare orală • Ascultare activă
Recapitulare • Evaluare

U2 Fețele jocului

Dragul nostru elev,

În această unitate, n-am vrea să îți întorci fața (să nu mai vrei să stai) de la jocuri și joacă, ci, dimpotrivă, să intri în joc (să participi), alături de noi, pentru că, știm bine, de aici începe: învățarea și înțelegerea.

O spunem verde față (deschis, direct): ai să faci față (să te descurci), fără înșelăciune, călătoriei de învățare printre cele cinci domenii de cunoaștere (lectură, redactare, interculturalitate, limbă română, comunicare orală), pentru a descoperi împreună că fața lumii nu e decât o rețetă ale cărei jocuri le poți pricepe (ale cărei intenții le poți surprinde). O joacă de copii (simplu), nu-i așa??

Un inventar al conținuturilor unității, un sprijin atunci când dorești să recapitulezi

Un gând pentru tine, o scrisoare călăuzitoare, menită să te facă să reflectezi asupra titlului, a temei, a conținuturilor unității

Un pretext de reflecție vizuală, care te conduce spre tema unității de învățare

Cuprins

Unități de învățare	Lectură	Redactare	Interculturalitate
Recapitulare inițială / 8			
Unitatea 1 Rostul poveștilor 	Textul narativ literar în proză / 12 Acțiunea / 16 Spațiul și timpul / 18 Personajele. Naratiunea la persoana a III-a și la persoana I / 19 Semnificațiile textului / 20 Text de bază: <i>Bunica</i> , Barbu Delavrancea / 13 Text secundar: <i>Ultima poveste</i> , Radu Tudoran / 22 • Competențe: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5	Redactarea textului narativ. / 26 • Competențe: 3.2, 3.3	Elemente comune în cultura proprie și în cultura altor popoare / 28 • Competența: 5.2
Recapitulare ● Evaluare / 42-46			
Unitatea 2 Fețele jocului 	Textul narativ literar în proză / 48 Momentele subiectului / 53 Dialogul în textul literar / 54 Semnificațiile textului / 56 Text de bază: <i>Prizonier la 12 ani</i> , Simona Antonescu / 49 Text secundar: <i>La Medeleni</i> , Ionel Teodoreanu / 58 • Competențe: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5	Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă / 61 • Competența: 3.1	Obiceiuri și tradiții românești și ale altor comunități etnice / 63 • Competența: 5.1
Recapitulare ● Evaluare / 84-86			
Unitatea 3 Ferestre către lume 	Textul narativ literar / 88 Spațiul și timpul / 92 Acțiunea. Rezumatul / 94 Personajele / 96 Semnificațiile textului / 98 Text de bază: <i>Moara de Frig</i> , Dan Coman / 89 Text secundar: <i>Omul de zăpadă</i> , Cezar Petrescu / 100 • Competențe: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5	Rezumatul scris / 103 Textele continue și discontinue. Organizarea textului. Inserarea elementelor grafice / 105 • Competențe: 3.1, 3.2, 3.4	Proiect de grup: larna în comunitățile de pe teritoriul României / 107 • Competența: 5.1
Recapitulare ● Evaluare / 127-130			
Unitatea 4 Chipuri, măști, învățăminte 	Textul narativ literar în versuri / 131 Spațiul, timpul, acțiunea / 134 Structura textului narativ în versuri. Versificația / 136 Instanțele comunicării narative / 142 Personajele. Enumerația / 137 Semnificațiile textului / 139 Text de bază: <i>Vulturul și albina</i> , Alecu Donici / 133 Text secundar: <i>Lupul, țapul și varza</i> , Anton Pann / 141 • Competențe: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5	Stilul în redactare. Proprietatea termenilor, adecvare situațională, originalitate / 144 • Competența: 3.3	Vorbe de duh. Proverbele / 146 Valori etice în legendele popoarelor. Legenda albinei / 148 • Competențe: 5.1, 5.2
Recapitulare ● Evaluare / 160-162			
Unitatea 5 Lumi de acuarul 	Textul descriptiv în versuri / 164 Interpretarea limbajului figurat. Epitetul / 168 Text de bază: <i>Sfârșitul iernii</i> , Vasile Alecsandri / 165 Text secundar: <i>Primăvara</i> , Magda Isanos / 171 Textul nonliterar / 173 Text de bază: <i>Vânturile din România</i> / 173 • Competențe: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5.	Tipare textuale. Textul explicativ / 175 Tipare textuale. Structurarea ideilor în redactare. Prezentarea unui proces ca succesiune de etape / 177 • Competențe: 3.1, 3.3	Limba română în Europa. Comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni. Proiect de grup: Obiceiuri românești de primăvară / 179 • Competențe: 5.2
Recapitulare ● Evaluare / 188-190			
Unitatea 6 Călător printre lumi 	Textul descriptiv literar în proză. Descrierea unui peisaj. / 192 Descrierea de tip portret / 194 Text de bază 1: <i>Școala solomonarilor</i> , Moni Stănilă / 192 Textul argumentativ / 198 Text de bază 2: <i>Rolul cărților</i> , Matthew K. Cross / 198 Textul multimodal / 200 • Competențe: 2.1, 2.3, 2.4, 2.5.	Textul descriptiv / 202 Jurnalul. Scrisoarea. Blogul. E-mailul / 203 • Competențe: 3.1, 3.3, 3.4	Călător prin lumi. Valori ale culturii populare în spațiul românesc. Portofoliu individual: <i>Colecția mea de zmei</i> / 205 • Competențe: 5.1, 5.2
Recapitulare ● Evaluare / 219-221			
Lecturile clasei a VI-a / 222			

Limbă română	Comunicare orală	
<p>Cuvântul. Vocabularul. Sensurile cuvântului. Sinonime. Antonime. Omonime. Cuvintele polisemantice. Diftong, triftong, hiat. Despărțirea în silabe / 31</p> <p>• Competențe: 4.2, 4.3, 4.4</p>	<p>Contextul de comunicare / 41</p> <p>• Competențe: 1.3, 1.4</p>	<p>1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral</p> <p>1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate</p> <p>1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate</p> <p>1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediată</p> <p>1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite</p>
<p>Verbul. Modul conjunctiv. Modul condițional-optativ; Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i>. Acordul numelui predicativ. Subiectul. Subiectul neexprimat. Posibilități combinatorii ale verbului. Complementul. Prepoziția. Complementul direct. Complementul prepozițional. Complementul indirect. Circumstanțialele / 66</p> <p>• Competențe: 4.1, 4.4, 4.5</p>	<p>Ascultarea activă / 83</p> <p>• Competențe: 1.1, 1.4</p>	<p>2. Receptarea textului scris de diverse tipuri</p> <p>2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale</p> <p>2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate</p> <p>2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse</p> <p>2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite</p> <p>2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite</p>
<p>Substantivul. Substantive colective. Substantive defective; Cazul nominativ. Cazul acuzativ. Cazul genitiv. Articolul genitival. Cazul dativ. Cazul vocativ. Posibilități combinatorii ale substantivului / 110</p> <p>• Competențe: 4.1, 4.4, 4.5</p>	<p>Dicția / 126</p> <p>• Competențe: 1.2, 1.3</p>	<p>3. Redactarea textului scris de diverse tipuri</p> <p>3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate</p> <p>3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele</p> <p>3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare</p> <p>3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii</p>
<p>Pronumele personal. Posibilități combinatorii ale pronumelui. Pronumele reflexiv / 150</p> <p>• Competențe: 4.1, 4.4, 4.5</p>	<p>Strategii de concepere și înțelegere a textului oral. Rezumarea / 158</p> <p>• Competențe: 1.1, 1.2</p>	<p>4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise</p> <p>4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative</p> <p>4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative</p> <p>4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare</p> <p>4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă</p> <p>4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții</p>
<p>Adjectivul. Gradele de comparație. Posibilități combinatorii ale adjectivului / 181</p> <p>• Competențe: 4.1, 4.4, 4.5.</p>	<p>Atitudini comunicative. Inteligența emoțională / 187</p> <p>• Competențe: 1.2, 1.3</p>	<p>5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional</p> <p>5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României</p> <p>5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare</p>
<p>Adverbul. Gradele de comparație. Funcții sintactice / 208 Limba vorbită. Limba scrisă / 213 Sintaxa propoziției (recapitulare) / 215</p> <p>• Competențe: 1.2, 4.1, 4.4, 4.5.</p>	<p>Acte de limbaj. Formă, intenție, efect / 218</p> <p>• Competențe: 1.1, 1.2, 1.3</p>	

Lectură • Textul narativ literar în proză. Acțiunea (actualizare). Personajele (actualizare).
Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I

Redactare • Redactarea textului narativ

Interculturalitate • Elemente comune în cultura proprie și în cultura altor popoare

Limbă română • Cuvântul. Vocabularul. Sensurile cuvântului. Sinonime. Antonime. Omonime.
Cuvintele polisemantice. Diftong, triftong, hiat. Despărțirea în silabe

Comunicare orală • Contextul de comunicare

Recapitulare • **Evaluare**

U1 Rostul poveștilor

Dragul nostru elev,

Te invităm să faci cunoștință cu un vechi cuvânt, „rost”. Provine din limba latină; însemna cândva „gură”, „vorbire”, dar a călătorit mult în timp, adunând sensuri și înrudiri. Fără a avea pretenția că le putem ști pe toate, „pe de rost” (din memorie), „am făcut rost” (am obținut) de un dicționar care ne ajută, fără „a ne lua la rost” (a mustra). Dicționarele explicative precizează că „rost” înseamnă azi „sens”, „înțeles”, „tâlc”, „scop”, „justificare”, „menire”, „motivare” și că e înrudit cu „rostire” (pronunțare) și „rostuire” (așezare, ordonare etc.).

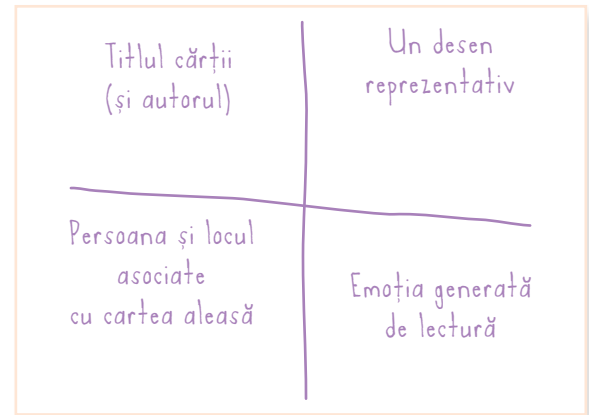
Pentru că „are rost” (merită) să te străduiești, „să-ți faci un rost” în viață, te invităm, pe parcursul acestei unități, să călătorești prin cinci domenii fascinante (lectură, interculturalitate, redactare, comunicare orală, limbă română), pentru a descoperi împreună câteva dintre rosturile (valorile, importanța) poveștilor.

Textul narativ literar în proză

►►► PREGĂTEȘTE-TE

1. Notează, în caiet, titlul uneia dintre primele cărți pe care ai citit-o sau care ți-a fost citită.
2. Prezintă cartea pe care ai menționat-o la exercițiul 1, folosind un bilet colorat, împărțit în patru cadrane, ca în imaginea alăturată:
  - a. Numește titlul cărții. Precizează și autorul, dacă ți-l amintești.
  - b. Desenează un aspect important pe care l-ai reținut despre carte.
  - c. Numește persoana și locul pe care le asociezi cu această lectură.
  - d. Scrie un cuvânt care numește emoția generată de lectura la care te referi.
3. Prezintă, în fața colegilor, ceea ce ai scris despre carte. Colecționați apoi bilețelele clasei într-un borcan cu eticheta „Prima mea carte“.
4. În această unitate, vom utiliza câteva noțiuni importante pentru înțelegerea și analiza unui text, pe care le-ai învățat în clasa a V-a. Asociază etichetele din stânga cu definiția din dreapta; rescrie aceste asocieri în caietul de notițe.

Narațiune

Ființă umană, animal sau obiect însuflețit, imaginat de autor, care participă la acțiunea dintr-un text narativ literar

Dialog

Persoană reală care construiește lumea imaginată dintr-un text

Autor

Cel care relatează întâmplările dintr-un text narativ, folosind, de regulă, persoana a III-a sau persoana I

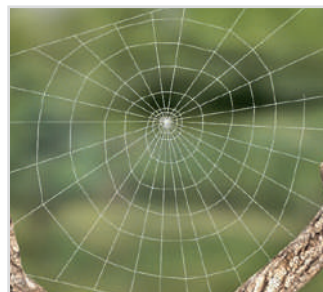
Narator

Text care prezintă întâmplări imaginare, într-o ordine logică și temporală

Personaj

Comunicare verbală între două sau mai multe personaje

5. Amintește-ți că expresia *firul poveștii* se referă la derularea neîntreruptă a unei acțiuni și că, adeseori, textul literar este asemenea unui labirint în care pătrunde cititorul. Asociază textul narativ literar cu una dintre imaginile de mai jos și explică alegerea ta.

➤ Text de bază

Bunica

de Barbu Delavrancea

O văz¹, ca prin vis. O văz limpede, așa cum era. Naltă, uscățivă, cu părul alb și creț, cu ochii căprui, cu gura strânsă și cu buza de sus crestată în dinți de pieptene, de la nas în jos.

Cum deschidea poarta, îi săream înainte.

Ea băga binișor mâna în sân și-mi zicea:

— Ghici...

— Alune!

— Nu.

— Stafide!

— Nu.

— Năut!

— Nu.

— Turtă-dulce!

— Nu.

Până nu ghiceam, nu scotea mâna din sân.

Și totdeauna sânul ei era plin.

Îi sărutam mâna.

Ea-mi da părul în sus și mă săruta pe frunte.

Ne duceam la umbra dudului din fundul grădinii.

Ea își înfigea furca cu caierul² de in în brâu și începea să tragă și să răsucescă un fir lung și subțire. Eu mă culcam pe spate și lăsam alene capul în poala ei.

Fusul îmi sfârâia pe la urechi. Mă uitam la cer, printre frunzele dudului. De sus mi se părea că se scutura o ploaie albastră.

— Ei, ce mai vrei? îmi zicea bunica.

Surâsul ei mă gădila în creștetul capului.

— Să spui...

Și niciodată nu isprăvea basmul.

Glasul ei dulce mă legăna; genele mi se prindeau și adormeam; uneori tresăream și-o întrebam câte ceva; ea începea să spună, și eu visam înainte.

— A fost odată un împărat mare, mare...

— Cât de mare?

— Mare de tot. Și-și iubea împărăteasa ca ochii din cap. Dar copii nu avea. Și îi părea rău, îi părea rău că nu avea copii...

— Bunico, e rău să nu ai copii?

— Firește că e rău. Casa omului fără copii e casă pustie.

— Bunico, dar eu n-am copii și nu-mi pare rău.

Ea lăsa fusul, râdea, îmi desfăcea părul cărlionțat în două și mă săruta în creștetul capului.

Câte-o frunză se desprindea din ramuri și cădea legănându-se. Eu mă luam cu ochii după ea și ziceam:

— Spune, bunico, spune.

— Și așa, îi părea grozav de rău că nu avea copii. Și... nu mai putea de părere de rău că nu are copii... Într-o zi veni la el un moș bătrân, bătrân, că-și târa barba pe jos de bătrân și de cocoșat ce era. Și era mic, mic de tot...

— Cât era de mic?

— Poate să fi fost, așa, cam ca tine.

¹ văz (v. ind. prez., pers. I sg.) – văd

² caier (s.n.) – mănunchi de lână, de in, de cânepă sau de borangic, care se pune pe furcă (suport de lemn) pentru a fi tors manual

— Va să zică, nu era mic, mic de tot...

— Era mic, da' nu așa mic de tot. Și cum veni îi zise: «Măria-ta, ai doi meri în grădină, unul lângă altul, că nu știi care sunt ramurile unuia și care sunt ale altuia; și când înfloresc nu știi care sunt florile unuia și care sunt ale altuia; și ăști doi meri înfrunzesc, înfloresc, se scutură și mere nu fac. Măria-ta, să știi că atunci când or lega rod³ ăști doi meri, împărăteasa o să rămână grea⁴ și o să nască un cocon⁵ cu totul și cu totul de aur»... Piticul se duse și împăratul alergă în grădină, și căută, căută peste tot locul, până dete peste ăi doi meri. Merii se scuturaseră de flori, că sub ei parcă ninsese, dar rod nu legaseră.

— De ce nu legau rod, bunico?

— Știi eu?... Dumnezeu știe...

Era așa de cald... așa de bine în poala bunicii... o adiere încetinică îmi răcorea fruntea... norii albi, alunecând pe cerul albastru, mă amețeau... închideam ochii.

Ea spunea, spunea înainte, mulgând repede și ușurel firul lung din caierul de in.

— Și se gândi împăratul ce să facă, ce să dreagă ca merii să facă mere. Unii îl sfătuiau ca să-i ude mereu; și i-a udat mereu; alții ziceau să le dea mai mult soare; și împăratul a tăiat toți pomii de jur împrejur. Și merii înfloreau în fitece⁶ săptămână, și se scuturau, și rod nu legau. Într-o zi veni la împărat o babă bătrână, bătrână și zbârcită, ca mine de zbârcită, și mică, mică, ca tine de mică...

— Ca moșu de mică?

— Da, ca moșu...

— Atunci nu era mică de tot...

— Așa mică de tot nu era. Și zise împăratului: «Măria-ta, până n-oi mulge un ulcior de lapte de la Zâna Florilor, ce doarme dincolo de Valea Plângerii, într-o câmpie de mușețel, și n-oi uda merii cu laptele ei, merii nu leagă rod. Dar să te păzești, măria-ta, că îndată ce te-or simți florile, încep să se miște, să se bată, și multe se apleacă pe obrăjii ei, și ea se deșteaptă, că doarme mai ușor ca o pasăre; și vai de cel ce l-o vedea, că-l preface, după cum o apuca-o toanele, în buruiiană pucioasă⁷ or în floare mirositoare, dar d-acolo nu se mai mișcă»...

³ a lega rod – a face fructe

⁴ grea (adj.) – (aici) însărcinată

⁵ cocon (s.m.) (învechit) – fiu, copil

⁶ fitece (popular) – ficare

⁷ pucios, -oasă (adj.) – urât mirositoare

Nicolae Grigorescu, *Bătrână din Brolle*

— Dar ce, ai adormit, flăcăul mamei?

Tresăream.

— A, nu... știu unde ai rămas... la-a-a... Zâna Florilor... Auzisem prin vis.

Pleoapele-mi cădeau încărcate de lene, de somn, de mulțumire. Și mă simțeam ușor, ca un fulg plutind pe o apă care curge încet, încetinel, încetișor...

Și bunica spunea, spunea înainte, și fusul sfâr-sfâr pe la urechi, ca un bondar, ca acele cântece din buruienile în care adormisem de atâtea ori.

— Și împăratul a încălecat pe calul cel mai bun...

— Cel mai bun... îngânam eu, de frică ca să nu mă fure somnul.

— ... și-a luat o desagă⁸ cu merinde și a plecaat...

— ... și-a plecaat...

— Și s-a dus, s-a dus, s-a dus...

— ... s-a dus, s-a dus...

— Până a dat de o pădure mare și întunecoasă...

— ... întunecoasă...

— ... de nu se vedea prin ea. Și acolo și-a legat calul d-un stejar bătrân, și-a pus desagile căpătâi și a închis ochii ca să se odihnească. Și... pasămite pădurea cânta și vorbea, că era fermecată. Și... cum îi aducea șoapte de departe, de pe unde ea era ca un fum, împăratul adormi, și dormi, și dormi...

Când m-am deșteptat, bunica isprăvisese caierul.

Dar basmul?

Cu capul în poala bunicii, niciodată n-am putut asculta un basm întreg.

Avea o poală fermecată, și un glas, și un fus cari mă furau pe nesimțite și adormeam fericit sub privirile și zâmbetul ei.

⁸ desagă (s.f.) – traistă

Barbu Delavrancea (1858-1918) a fost un scriitor, orator, publicist și avocat român, membru al Academiei Române și primar al orașului București. Printre titlurile care l-au consacrat se numără nuvela *Hagi-Tudose* și drama *Apus de soare*. Numele său real este Barbu Ștefănescu. A ales pseudonimul literar Barbu Delavrancea, în semn de admirație pentru ținutul Vrancei, de care se simțea foarte atașat. Este tatăl pianistei și scriitoarei Cella Delavrancea, precum și al arhitectei Henrieta (Riri) Delavrancea, una dintre primele femei arhitect din România. Evocându-și copilăria, Barbu Delavrancea scrie despre sine, copilul care asculta poveștile spuse la gura sobei: „Pleoapele-mi cădeau încărcate de lene, de somn, de mulțumire. Și mă simțeam ușor ca un fulg plutind pe o apă care curge încet, încetinel, încetișor ...”

▶▶▶ EXPLOREAZĂ

- După prima lectură, completează pe caiet un minijurnal, cu impresii, continuând enunțurile de mai jos:
 Cel mai mult mi-a plăcut ... Nu îmi este clar dacă ...
 Am fost surprins/ă de faptul că ... Textul mi-a amintit de ...
- Privește atent imaginile de mai jos. Alege-o pe cea care mai potrivită pentru textul citit. Motivează alegerea.

- Identifică, în text, cuvintele numerotate, apoi asociază-le cu sinonimele lor marcate prin litere:

1. uscățivă	5. ulcior	a. se trezește	g. hrană
2. alene	6. se deșteaptă	b. probabil, pesemne	h. boare, vânticel
3. (nu) isprăvea	7. merinde	c. încet, agale	i. slabă, costelivă
4. adiere	8. pasămite	d. vas	j. (nu) termina

- Identifică sensul din text al secvențelor de mai jos:

Exemplu: Secvența „buza de sus crestată în dinți de pieptene, de la nas în jos“ face referire la ridurile de pe fața bunicii, aflate între nas și buza de sus.

a) „mulgând repede și ușurel firul lung din caierul de in“	c) „fusul sfâr-sfâr pe la urechi, ca un bondar“
b) „or lega rod“	d) „ș-a pus desagile căpătâi“

- Joc.** Împărțiți clasa în trei echipe. Scrieți, pe câte un bilețel, numerele de la 1 la 12 și puneți bilețelele într-un bol. Pe rând, fiecare echipă va extrage câte un bilețel și va răspunde la întrebarea corespunzătoare numărului indicat, astfel:

Întrebarea 1: Care este gestul de afecțiune al nepotului față de bunică, atunci când se întâlnesc?

Întrebarea 2: Unde merg bunica și nepotul pentru a spune povești?

Întrebarea 3: Ce îi cere nepotul bunicii atunci când stau împreună?

Întrebarea 4: Ce face bunica în timp ce spune povești?

Întrebarea 5: Despre cine este povestea începută de bunica?

Întrebarea 6: Ce îl sfătuiește pe împăratul din poveste bătrânul cocoșat să facă pentru a avea copii?

Întrebarea 7: Ce încearcă împăratul să facă pentru ca merii să rodească?

Întrebarea 8: Care este îndemnul pe care i-l dă împăratului sfătuitoarea bătrână?

Întrebarea 9: Care este pedeapsa pe care o dă Zâna Florilor celor care ajung în câmpia de mușețel?

Întrebarea 10: Ce face împăratul după ce primește sfatul de la bătrânică?

Întrebarea 11: Unde ajunge împăratul pornit în căutarea Zânei Florilor?

Întrebarea 12: Din ce cauză nepotul nu află finalul poveștii spuse de bunică?

▶▶▶ APLICĂ

Acțiunea

1. Jocul de-a scriitorul. Imaginează-ți că vrei să scrii un text narativ. Mai întâi îți planifici pașii acțiunii. Ordonează etichetele următoare, pentru a dezvolta mai apoi acțiunea:

Consultă-te cu alți colegi. Ce asemănări și ce deosebiri ați găsit? Cum le explicați?

2. Alcătuiți grupe de 3-4 membri, numerotate de la 1 la 7. Fiecare grupă va reciti fragmentul corespunzător din textul *Bunica* și va formula ideea principală a fragmentului. Va alege, din etichetele de mai jos, cuvântul-cheie potrivit. Fiecare grupă își scrie la tablă ideea principală, se discută, dacă este cazul, apoi toți elevii scriu planul simplu de idei de pe tablă.

Cuvinte - cheie	Plan simplu de idei
	1.

▶▶▶ AMINTEȘTE-ȚI

Narațiunea este un mod de expunere a unor întâmplări într-o ordine logică și în relație causală.

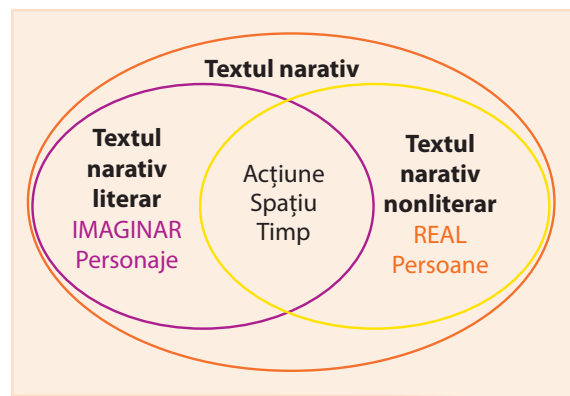
Textul narativ constă în relatarea unor evenimente sau întâmplări (reale ori imaginare) într-un anumit cadru spațial și temporal.

Așadar, există **texte narative literare** și **texte narative nonliterare**.

3. În text există două planuri ale acțiunii: unul în care bunica îi povestește nepotului un basm și altul în care acționează personajele basmului: împăratul, sfătuitoarea, Zâna Florilor. Împarte foaia caietului în două coloane egale și transcrie fiecare idee de mai jos în planul corespunzător:

Povestea spusă de nepot	Povestea spusă de bunică

- Nepotul își amintește de bunica sa.
- Bătrâna sosește la nepot încărcată cu bunătăți.

- Cei doi se așază în fundul grădinii, la umbra unui dud.
  - Bătrâna începe să toarcă in, iar copilul, culcat pe spate, își lasă capul în poala ei.
  - Glasul blând al bunicii îi provoacă somn ascultătorului.
  - Un împărat și o împărăteasă sunt nefericiți pentru că nu au copii.
  - În timpul poveștii, copilul întrebă câte ceva, iar bunica îl sărută pe frunte.
  - Un bătrân îi spune împăratului că împărăteasa va avea un copil doar atunci când cei doi meri îngemănați vor rodi.
  - Un vânt adie ușor și bunica toarce în timp ce spune povestea.
  - Eforturile împăratului de a face să rodească merii sunt zadarnice.
  - O bătrânică îl sfătuiește să ude merii cu lapte de la Zâna Florilor.
  - Copilul tresare și aude povestea ca prin vis.
  - Nepotul adoarme, povestea continuă, fusul sfârâie în mâinile bunicii.
  - Copilul repetă cuvintele bunicii, de frică să nu adoarmă.
  - Împăratul pleacă spre Zâna Florilor, dar adoarme sub un stejar.
  - Când se trezește copilul, caietul era gata tors.
  - În poala bunicii, niciodată o poveste nu este ascultată până la final.
4. Cele două povești se împletesc, evoluează împreună, se întrerup una pe cealaltă. Identifică momentele în care se face trecerea de la o poveste la alta și citează secvențele.
- ★☆☆ 5. Ce rol crezi că are această trecere de la un plan al acțiunii la altul? Alege una dintre variantele de mai jos sau formulează o altă explicație:
- a) sensurile poveștilor sunt asemănătoare, de aceea este nevoie să se evidențieze unul pe altul;
  - b) cele două povești în paralel dau senzația de complexitate a textului;
  - c) prin alternarea poveștilor se creează impresia de dinamism, de repeziciune;
  - d) efectul întreruperii face amintirea bunicii mai credibilă.

6. Amintește-ți că textul narativ se organizează în trei secvențe importante: situația inițială, succesiunea întâmplărilor și situația finală. Desenează în caiet două axe temporale, corespunzătoare celor două planuri, ca în modelul dat. Așază etichetele de mai jos pe fiecare axă, în ordinea și la locul potrivit.

Povestea nepotului

Torsul și continuarea poveștii

Trezirea copilului

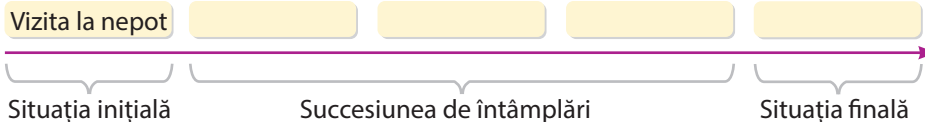
Povața bătrânei

Așipitul nepotului

Sfatul bătrânului

Somnul împăratului

- a. Povestea nepotului

- b. Povestea bunicii

Împăratul fără copii

Situația inițială

Succesiunea de întâmplări

Situația finală

▶▶▶ REȚINE

Secvențele textului narativ

De obicei, textul narativ prezintă succesiunea de întâmplări în următoarea ordine:

a. **Introducere** sau **situația inițială**, caracterizată prin echilibru și în care se face referire la spațiul, timpul și personajele principale sau la alte personaje;

b. **Cuprins** sau **succesiunea întâmplărilor**, unde se modifică situația inițială, se complică acțiunea și se depășesc complicațiile;

c. **Încheierea** sau **situația finală** care cuprinde un nou echilibru, în urma întâmplărilor.

7. Ai observat deja că povestea spusă de bunică nu are final. Imaginează-ți și scrie tu o posibilă „situație finală“ pentru această poveste. Citește-o colegilor de clasă.

8. În textul *Bunica* de Barbu Delavrancea, există o povestire-cadru sau „rama“ care încadrează povestea spusă de bunică, despre împăratul care își dorea un moștenitor. Știind acest lucru, realizează un poster sau un desen în care să reprezinți cele două povestiri independente. Poți folosi unul dintre organizatorii grafici de mai jos sau poți alege altă formă de prezentare:

Povestirea spusă de bunică

Povestirea spusă de nepot (povestirea-cadru)

Vrei să știi mai mult!

Povestirea în ramă este procedeul prin care una sau mai multe narațiuni independente se încadrează într-o altă narațiune mai amplă, numită narațiune-cadru.

Spațiul și timpul

1. Găsește, în prima secvență a textului, un enunț care face referire la locul în care se desfășoară acțiunea textului. Transcrie acest enunț pe caiet.

2. Spațiul în care se petrece acțiunea din povestea spusă de bunică nu este precizat. Însă, aflăm că împăratul ajunge în două locuri. Numește-le, făcând referire la secvențele de mai jos:

- „... împăratul alergă în grădină, și caută, caută peste tot locul, până dete peste ai doi meri.“
- „ – Și s-a dus, s-a dus, s-a dus. (...) Până a dat de o pădure mare și întunecoasă...“

3. Identifică o asemănare și o deosebire între locurile în care se petrec cele două acțiuni – acțiunea povestirii spuse de nepot și acțiunea povestirii spuse de bunică. Motivează-ți răspunsul în 2-3 enunțuri.

4. În ce anotimp se petrec întâmplările din text? Transcrie câteva secvențe prin care este sugerat anotimpul.

5. Transcrie, din a doua secvență a textului, un indice temporal care se referă la timpul poveștii spuse de bunică. Numește și alte texte citite de tine în care ai întâlnit această formulă.

▶▶▶ REȚINE

Textul narativ prezintă succesiunea întâmplărilor desfășurate într-un anumit timp și spațiu. Atât timpul, cât și spațiul în textul narativ sunt **imaginare**, indiferent dacă ele par a fi reale sau nu.

Uneori, spațiul și timpul sunt precizate (prin **indici de spațiu**, respectiv **indici de timp**), alteori pot fi doar deduse.

Indicii de spațiu fac referire la locul desfășurării acțiunii, oferind informații despre țara, localitatea, strada, casa etc. în care are loc acțiunea.

În unele texte, spațiul în care sunt relatate evenimente este diferit de spațiul în care se petrece acțiunea.

Indicii de timp se referă la epoca, anul, luna, ziua, momentul zilei în care se petrece acțiunea.

În unele texte narative, pot exista:

- Timpul desfășurării întâmplărilor;
- Timpul povestirii întâmplărilor.

6. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri referitoare la spațiul povestirii acțiunii și la spațiul desfășurării acțiunii:

	ADEVĂRAT	FALS
• Un indice spațial specific poveștii spuse de nepot este: „la umbra dudului din fundul grădinii“.	A	F
• Un indice spațial al poveștii spuse de bunica este: „casa omului fără copii“.	A	F
• Timpul poveștii spuse de nepot este aproximativ 1870, anii copilăriei autorului.	A	F
• Timpul din povestea spusă de bunica este neprecizat în mod intenționat.	A	F

7. La ce crezi că se referă enunțurile de la începutul textului: „O văz, ca prin vis. O văz limpede, așa cum era.“? Alege din următoarele opțiuni sau formulează un nou punct de vedere:

- Naratorul se întâlnește cu bunica și ascultă povestea ei, fapt sugerat de verbul „văz“, la timpul prezent;
- Naratorul își amintește din copilărie întâlnirea cu bunica, iar timpul prezent al verbului creează iluzia că această întâlnire are loc în momentul relatării;
- Atât comparația „ca prin vis“, cât și verbul „văz“, la timpul prezent, se referă la faptul că naratorul evocă momente din copilărie care, datorită importanței lor, parcă s-ar fi întâmplat recent.

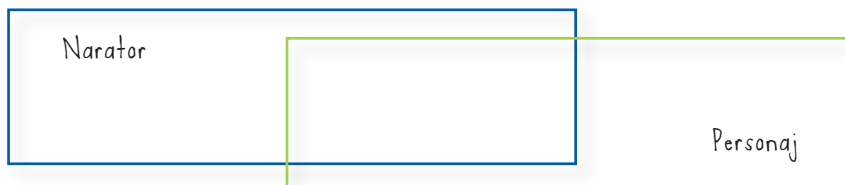
Personajele

- În textul *Bunica* de Barbu Delavrancea, ai identificat două planuri narrative: istorisirea nepotului și basmul povestit de bunica.
  - Scrie, pe două coloane, personajele pentru fiecare dintre planuri;
  - Observă la ce persoană se relatează în fiecare dintre cele două planuri;
  - Identifică cei doi naratori.
- Scrie pe caiet cele două coloane de mai jos și identifică, pentru fiecare personaj din prima coloană, rolul sau rolurile sale, trăsând linii între acestea:

Personaje	Roluri
Bunica	☐ ☐ Personaj în povestirea nepotului
Nepotul	☐ ☐ Narator-personaj în povestirea nepotului
Împăratul	☐ ☐ Personaj în povestirea bunicii
Bătrânul sfătuitoar	☐ ☐ Narator în povestirea bunicii
Bătrâna sfătuitoare	☐ ☐ Narator în povestirea bunicii

3. Personajele și naratorul au în comun faptul că nu există în realitate, deci sunt ficționale. Dar se diferențiază prin rolurile pe care le au în textul narativ literar.

Citește lista alăturată și alege trăsăturile potrivite fiecărei „voci ficționale“. Completează pe caiet schema de mai jos, scriind în zona de intersecție elementele comune, iar în celelalte două zone elementele specifice:

REȚINE

În textul narativ literar, întâmplările sunt cunoscute prin intermediul naratorului și al personajelor.

Naratorul este o voce ficțională care povestește o anumită întâmplare. Relatarea se poate face, de obicei, la persoana I sau la persoana a III-a.

În **narațiunea la persoana a III-a**, naratorul nu este implicat în acțiune, este un martor, un spectator al acțiunilor.

În **narațiunea la persoana I**, naratorul este participant la acțiune, adică, este în același timp un personaj.

Personajele pot fi ființe umane, ființe necuvântătoare sau obiecte. Asemeni naratorului, nici personajele nu există în realitate. Deci sunt ficționale, create de autor.

- instanță fictivă, specifică textului literar;
- voce delegată de autor pentru a relata întâmplările;
- nu este o ființă reală;
- ființă imaginară care îndeplinește acțiuni;
- este identificat fie prin persoana I, fie prin persoana a III-a.

4. Alege varianta pe care o consideri corectă și motivează, într-un enunț, opțiunea ta:
- Naratorul-personaj, nepotul, are o atitudine detașată, distanță, obiectivă față de întâmplările relatate;
  - Naratorul-personaj, nepotul, relatează o experiență personală, subiectivă, trădându-și sentimentele;
  - Naratorul-personaj, nepotul, împrumută perspectiva unui personaj, relatând acțiunile din acel punct de vedere;
5. Transcrie, din text, un enunț în care identifici trăsături fizice ale bunicii, exprimate în mod direct de către narator.
6. Numește câte o acțiune făcută de bunică pentru fiecare din trăsăturile morale de mai jos:
- generoasă;
  - afectuoasă, iubitoare;
  - răbdătoare;
  - bună povestitoare.
7. Extrage, din text, secvențele:
- care denotă atitudinea copilului față de bunică;
  - care ilustrează atitudinea bunicii față de nepot.

Formulează un enunț în care să faci referire la relația dintre aceste două personaje.

- ★☆☆ 8. În povestea spusă de bunică, mai apar două personaje în vârstă: bătrânul care îi atrage atenția împăratului că va avea un copil doar atunci când merii îngemănați vor rodi și bătrâna care îl sfătuiește să plece spre Zâna Florilor, al cărei lapte este soluția pentru rodire.
- Transcrie pe caiet secvențele în care naratorul prezintă cele două personaje.
  - Care este trăsătura fiecăruia dintre aceste personaje?
  - Cu cine sunt comparate cele două personaje și de către cine?

▶▶▶ INTERPRETEAZĂ. Semnificațiile textului

1. Sensul propriu al verbului „a depăna“ este a înfășura fire textile într-un ghem, iar sensul figurat se referă la exprimarea unor amintiri, gânduri, povești. Numește, pentru cuvântul „fir“, ce tip de sens are, în secvențele de mai jos:
- firul lung din caietul de in;
  - firul poveștii;
  - firul vieții;
- ★☆☆ 2. Observă, în fragmentele de mai jos, faptul că, ori de câte ori nepotul face referire la spunerea poveștii, aduce vorba și de fus. Care crezi că este legătura între torsul firului de pe furcă și povestit?
- „Ea spunea, spunea înainte, mulgând repede și ușurel firul lung din caietul de in.“
  - „Și bunica spunea, spunea înainte, și fusul sfâr-sfâr pe la urechi, ca un bondar, ca acele cântece din buruienile în care adormisem de atâtea ori.“
  - „Când m-am deșteptat, bunica isprăvise caietul. Dar basmul?“
  - „Avea o poală fermecată, și un glas, și un fus cari mă furau pe nesimțite și adormeam fericit sub privirile și zâmbetul ei.“

▶▶▶ REȚINE

În textul narativ literar, personajele pot avea **trăsături explicite**, numite, sau pot fi **deduse** de către cititori.

Așadar, personajele pot avea trăsături construite prin următoarele mijloace de caracterizare:

- Caracterizare directă:** trăsăturile personajelor sunt numite de către narator, de ele însele sau de celelalte personaje;
- Caracterizare indirectă:** trăsăturile reies din faptele, limbajul, relațiile personajelor.

Nicolae Grigorescu
„Țărăncă torcând“

3. Numește sentimentul pe care îl trăiește nepotul atunci când ascultă povestea bunicii și ilustrează opinia ta printr-o secvență din text.
4. Asociază fiecărei figuri de stil de mai jos explicațiile potrivite din coloanele a doua și a treia. Apoi, explică, în câte un enunț, semnificația acestora:

Figura de stil	La ce se referă:	Ce semnifică:
A. „glasul ei dulce”	1. frumusețea locului în care adoarme împăratul;	a. sentimentele plăcute ale nepotului sunt în acord cu frumusețea naturii;
B. „poală fermecată”	2. culoarea cerului zărită printre frunze	b. plăcerea de a asculta povești spuse de bunica;
C. „pădurea cântă”	3. vocea plăcută a bunicii	c. asemănarea între farmecul locului din poveste și locul în care se spune povestea;
D. „ploaie albastră”	4. locul minunat pentru ascultat povești	d. ascultarea poveștii provoacă o stare de liniște și de încântare;

5. **Joc de rol.** După ce ai studiat textul, poți juca unul dintre rolurile propuse, așezându-te în „fotoliul vorbitorului”. Rolurile sunt:

- autorul Barbu Delavrancea
- nepotul
- bunica

Alege rolul și răspunde la întrebările publicului. Colegii tăi te vor întreba despre emoțiile, sentimentele, valorile și semnificațiile pe care le găsești în text.

6. Există mai multe asemănări între cele două povești, cea spusă de nepot și cea spusă de bunică. Identifică aceste asemănări, făcând referire la:

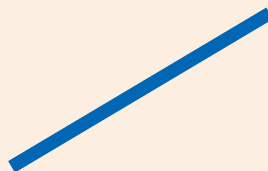
- a. Locul în care se spune povestea bunicii și pădurea în care adoarme împăratul;
- b. Timpul în care bunica își ținea nepotul cu capul în poală și timpul în care se petrece acțiunea din povestea despre împărat;
- c. Vârsta și rolul bunicii și ale sfătuitoarelor din a doua poveste;
- d. Identitatea și rolul ascultătorilor din cele două povești (nepotul, respectiv împăratul);

7. Găsește un titlu pentru basmul spus de bunica.

8. Discută împreună cu colegii tăi despre nevoia de a asculta și de a spune povești. Împărțiți în două echipe, formulați opinii despre aceste două nevoi:

A doua echipă susține ideea că oamenii au o necesitate firească de **a asculta** povești.

Prima echipă susține ideea că **a povesti** este o necesitate firească a omului.

Ultima poveste

de Radu Tudoran

La căderea serii trecuse huruind pe pod un tren de marfă și acum se lăsase liniște de-a lungul văii, de se auzeau numai apele Gârieimari clipocind adormite pe prund. Iar Cazimir, cantonierul¹, chircit lângă vatră, cu o oală mare pe genunchi, scotea din ea, cu linguroiul, fagure dulce de miere, și le întindea pe rând celor patru oaspeți ai săi, povestindu-le pățania² cu ursul, de pe urma căreia se îndulceau ei acum.

Oaspeții erau făpturi omenești de vârstă fragedă, patru copii, dintre care trei îl ascultau cu gurile căscate, cu ochii lucind în lumina flăcărilor de pe vatră, tremurând încetșor și clănțanind uneori din dinții înclieiați în fagure, fiindcă, deși istoria nu se putea numi fioroasă, glasul tainic și ciudat al cantonierului făcea mai tainică și mai ciudată clipa înnoptării și liniștea întinsă pe vale, în sus.

Al patrulea, oaspete nou la canton, se ținea mai de o parte, cu un zâmbet de neîncredere pe față, fiind, prin vârstă și învățătură, trecut de timpul când crezi cu ușurință în asemenea născociri³.

Dar, până una alta, povestitorul nu băgase de seamă neîncrederea lui, de aceea își spunea năzdrăvănia, încredințat că toți ascultătorii sunt la fel de uluiți:

— Voi știți când am fost deunăzi la Curmătură, sus, să iau brânză de la ciobani... Ia să vedem când s-a întâmplat asta... luni, marți, joi, aha, vinerea trecută... Știți?

Sfârșind întrebarea, rămase nemișcat, cu linguroiul în mână și se uită stăruitor la primii trei copii, cunoscuți de mai demult, cătând să-i prindă pe toți într-o privire. Fiecare dintre ei se grăbi să răspundă – *știm* – deși în glasul lor se simțea oarecare îndoială și nedumerire; vinerea trecută, după câte își amintea, Cazimir dormise toată ziua, pe prispa

cantonului, sforăind.

— Dacă știți – urmă cantonierul – să vă spun ce mi s-a-ntâmpat atunci...

Și în așa fel rostea el aceste cuvinte, încât auzindu-l, micii ascultători uitau că în ziua aceea povestitorul nu plecase nicăieri de la canton și deci nu putuse să i se întâmple nimic, decât poate prin somn. [...]

— Era pe la ceasurile trei după prânz – povestea între timp cantonierul – și eu coboram pe potecă zorit, cu zimbilul⁴ în mână, prin aluniș, când deodată, aud din desișuri glas jalnic, gemând: mor-mor, mor-mor! Ia te uită, îmi zic, asta nu-i glas de creștin, e glas de urs. Și mă opresc pe potecă, să cercetez ce-o fi...

Aici povestitorul zăbovi câteva clipe și iar se uită la fiecare dintre ascultători, de data asta cuprinzându-l și pe al patrulea în priviri, dându-le timp să se pătrundă și să se minuneze de îndrăzneala lui: păi cum? – să auzi ursul lângă tine și în loc să rupi pământul de fugă la vale, tu să stai locului așteptând în drum? [...]

Și cantonierul, cu glasul mai tainic, mai ciudat, își reluă povestirea lui:

— Haide, ursule, arată-te în drum! strig. Dar în desișuri, nicio mișcare – numai glasul jalnic, gemând: mor-mor, mor-mor! Cobor eu de-a latul, pe râpă, dau tușișurile în lături, și ce să vezi? – un urs mare cât ușa asta, dacă nu de două ori pe-atât, întins pe frunziș, cu laba umflată și țeapănă butuc. Se uita dihania la mine, cu ochii lăcrămând – și numai că nu mă ruga, cu glas de om: „Dă-mi o mână de ajutor, pane⁵ Cazimire, că mă prăpădesc!“

Cu aceste cuvinte glasul povestitorului slăbi, făcându-se dubios, iar ochii i se aburiră, încât copiii, uitând teama de mai înainte, își simțiră inimile pătrunse de o mare milă pentru bietul urs.

— Și tu ce-ai fi făcut? întrebă, cu sufletul la gură, Uță, cel mai mic dintre toți și deci cel mai plăpând la inimă, deși nu tot așa la trup, deoarece, fiind mănăciș, era rumen în obraji și grăsuț.

— Voi ce-ați fi făcut?

¹ cantonier (s.m.) – persoană care are ca sarcină de a supaveghea și de a întreține o șosea sau o cale ferată

² pățanie (s.f.) – întâmplare (neplăcută) ieșită din comun, neașteptată sau neobișnuită pe care o trăiește cineva

³ născocire (s.f.) – invenție, scornire, minciună

⁴ zimbil (s.n.) – (regional) coș împletit din papură sau din rogoz

⁵ pan (s.m.) – (aici) formă de adresare politicoasă